

VI Lenin

Socialism och religion

Det moderna samhället är helt uppbyggt på den utsugning, som arbetarklassens väldiga massor utsätts för av en försvinnande liten befolkningsminoritet, som tillhör jordägar- och kapitalistklasserna. Detta samhälle är ett slavägarsamhälle, ty de "fria" arbetarna, som hela livet arbetar för kapitalet, "har rätt" endast till sådana existensmedel som är nödvändiga för att de profitproducerande slaverna skall kunna uppehålla livet, för att det kapitalistiska slaveriet skall kunna upprätthållas och förevigas.

Det ekonomiska förtrycket av arbetarna framkallar och åstadkommer oundvikligen alla möjliga slag av politiskt förtryck och social förnedring, det förråar och förmörkar massornas andliga och moraliska liv. Arbetarna kan erövra större eller mindre grad av politisk frihet för att kämpa för sin ekonomiska frigörelse, men ingen frihet kan rädda dem från elände, arbetslöshet och förtryck innan kapitalets makt störtats. Religionen är en form av det andliga förtryck, som överallt vilar på folkmassorna, vilka trycks till jorden av det eviga arbetet för andra, av nöd och isolering. De utsugna klassernas maktlöshet i kampen mot utsugarna ger lika oundvikligt upphov till tron på ett bättre liv på andra sidan graven som vildens maktlöshet i kampen med naturen ger upphov till tron på gudar, djävlar, under osv. Den som hela livet arbetar och lider nöd lär religionen ödmjukhet och tålamod i jordelivet och tröstar med hoppet om lön i himlen. Och dem som lever av främmande arbete lär religionen att öva välgörenhet i jordelivet, varmed den erbjuder dem ett mycket billigt rättfärdigande av hela deras utsugarexistens och säljer biljetter till den himmelska saligheten till ett skäligt pris. Religionen är folkets opium. Religionen är ett slags andlig rusdryck, i vilken kapitalets slavar dränker sin mänskliga skepnad, sina krav på en något så när människovärdig tillvaro.

Men en slav, som har blivit medveten om sitt slaveri och rest sig till kamp för sin frigörelse, har redan till hälften upphört att vara slav. Vår tids medvetne arbetare, som har fostrats i storindustrins fabriker och upplysts av stadslivet, avvisar med förakt de religiösa fördomarna, överlåter himlen åt prästerna och de borgerliga skrymtarna och kämpar för ett bättre liv här på jorden. Det moderna proletariatet går över till socialismen, som drar in vetenskapen i kampen mot den religiösa dimbildningen och befriar arbetarna från tron på ett liv efter detta genom att svetsa samman dem i en verklig kamp för ett bättre liv på jorden.

Religionen måste förklaras för en privatsak – med dessa ord brukar man vanligen uttrycka socialisternas inställning till religionen. Men betydelsen av dessa ord måste exakt definieras så att de inte ger upphov till några missförstånd. Vi kräver att religionen skall vara en privatsak i förhållande till staten, men vi kan under inga omständigheter betrakta religionen som en privatsak i förhållande till vårt eget parti. Staten skall inte ha något att göra med religionen, de religiösa samfundet skall inte ha något samband med statsmakten. Var och en måste ha full frihet att bekänna sig till vilken religion han eller hon vill eller att inte tro på någon religion alls, dvs att vara ateist, såsom varje socialist vanligen också är. Det får absolut inte tolereras någon skillnad i rättigheterna mellan medborgarna på grund av deras religiösa tro. Även varje omnämnande av medborgarnas trosbekännelse måste obetingat avlägsnas från alla officiella dokument. Det får inte göras några anslag till en statskyrka, inga anslag av statliga medel till kyrkliga och religiösa samfund, vilka bör vara fullständigt fria och av statsmakten oavhängiga sammanslutningar av medborgare som har samma trosbekännelse. Endast ett fullständigt uppfyllande av dessa krav kan göra slut på det skändliga och avskyvärda förgångna, då kyrkan stod i feodalt beroende av staten och de ryska medborgarna i feodalt beroende av statskyrkan, då det existerade och tillämpades medeltida

inkvisitionslagar (vilka än i dag finns kvar i vår strafflag och processordning) som förföljde människorna för deras tro eller otro, våldförde sig på deras övertygelse och förknippade statsämbeten och inkomster från staten med fördelningen av den ena eller andra statskyrkliga rusdrycken. Fullständig skilsmässa mellan kyrka och stat – det är det krav, som det socialistiska proletariatet ställer på den moderna staten och kyrkan i våra dagar.

Den ryska revolutionen måste förverkliga detta krav såsom en nödvändig beståndsdel av den politiska friheten. Den ryska revolutionen har i det avseendet gynnats av särskilt fördelaktiga betingelser, eftersom det polisiära och feodala självhärskardömet avskyvärda byråkrati har framkallat missnöje, jäsning och förtrytelse till och med bland prästerskapet. Hur förtrampat och okunnigt det ortodoxa ryska prästerskapet än varit, så har nu till och med det väckts av dånet när de gamla, medeltida förhållandena rasade i Ryssland. Till och med detta prästerskap ansluter sig till kravet på frihet, protesterar mot byråkratin och ämbetsmannagodtycket, mot det polisspioneri som påtvingats "herrens tjänare". Som socialister måste vi stödja denna rörelse, konsekvent vidareutveckla de krav som reses av ärliga och uppriktiga människor bland prästerskapet, ta dem på ordet när de talar om frihet och kräva att de resolut skär av varje förbindelse mellan religionen och polisen. Antingen är ni uppriktiga, och då måste ni gå in för fullständig skilsmässa mellan kyrkan och staten, mellan skolan och kyrkan och för att religionen helt och obetingat förklaras för en privatsak. Eller också accepterar ni inte dessa konsekventa krav på frihet och då betyder det, att ni fortfarande är fångna i traditionerna från inkvisitionen, att ni fortfarande klamrar er fast vid statsämbeten och inkomster från staten, att ni inte tror på ert vapens andliga makt och att ni fortsätter att ta mutor av statsmakten – och då förklarar er de medvetna arbetarna i hela Ryssland ett skoningslöst krig.

För det socialistiska proletariats parti är religionen ingen privatsak. Vårt parti är en sammanslutning av medvetna, avancerade kämpar för arbetarklassens frigörelse. Ett sådant förbund kan och får inte förhålla sig likgiltigt till bristande medvetenhet, till okunnighet och obskurantism i form av religiös övertygelse. Vi kräver fullständig skilsmässa mellan kyrka och stat för att bekämpa den religiösa dimbildningen med rent ideologiska och endast ideologiska vapen, genom vår press, med vårt ord. Men vi har grundat vår sammanslutning, RSDAP, bland annat just för denna kamp mot varje religiös fördumning av arbetarna. För oss är den ideologiska kampen ingen privatsak utan en angelägenhet för hela partiet, hela proletariatet.

Varför förklarar vi i så fall inte i vårt program att vi är ateister? Varför förbjuder vi inte kristna och andra som tror på gud att inträda i vårt parti?

Svaret på denna fråga skall klagöra en mycket viktig skillnad i det borgerligt demokratiska och det socialdemokratiska sättet att ställa frågan om religionen.

Vårt program vilar helt på en vetenskaplig och därtill just materialistisk världsåskådning. Ett klarläggande av vårt program måste därför också innefatta ett klarläggande av de verkliga historiska och ekonomiska rötterna till den religiösa dimbildningen. Vår propaganda måste nödvändigtvis omfatta också propaganda för ateismen, och utgivningen av motsvarande vetenskaplig litteratur, som hittills strängt förbjudits och förföljts av den feodalt absolutistiska statsmakten, måste nu bli ett av områdena för vårt partiarbete. Vi måste nu tydligt följa det råd, som Engels en gång gav de tyska socialisterna, nämligen att översätta och i massomfattning sprida den franska ateistiska upplysningslitteraturen från 1700-talet.

Men vi får därvidlag under inga omständigheter glida över till det abstrakta, idealistiska sättet att ställa frågan om religionen rent "förnuftsmässigt", utanför klasskampen, såsom borgerliga radikala demokrater ofta gör. Det skulle vara absurt att tro att man i ett samhälle, som bygger

på ett gränslöst undertryckande och förråande av arbetarmassorna, på rent propagandistisk väg kunde skingra de religiösa fördomarna. Det skulle vara borgerlig inskränkthet att glömma, att religionens ok över mänskligheten endast är en produkt och en återspeglning av det ekonomiska förtrycket inom samhället. Varken böcker eller propaganda kan upplysa proletariatet, om det inte upplyses genom sin egen kamp mot kapitalismens obskyra krafter. Enighet i denna verkligt revolutionära kamp från den undertryckta klassens sida för att skapa ett paradys på jorden är viktigare för oss än enighet i proletärerens åsikter om ett paradys i himlen.

Det är därför vi inte deklarerar och inte heller bör deklarerar vår ateism i vårt program, det är därför vi inte förbjuder och inte heller får förbjuda de proletärer som bevarat någon kvarleva av de gamla fördomarna att närma sig vårt parti. Vi kommer alltid att propagera den vetenskapliga världsåskådningen, vi måste bekämpa olika slags "kristnas" inkonsekvens, men detta betyder absolut inte att vi bör skjuta den religiösa frågan i förgrunden, där den inte alls har sin plats, att vi bör tillåta en splittring av krafterna i den verkligt revolutionära, ekonomiska och politiska kampen till förmån för synpunkter av tredjerangsbetydelse eller fantasier, som snabbt förlorar varje politisk betydelse och redan genom den ekonomiska utvecklingens gång snabbt hamnar på skräpögen.

Den reaktionära bourgeoisin har överallt vinnlagt sig och börjar nu även hos oss vinnlägga sig om att underblåsa den religiösa tvedräkten och på så sätt avleda massornas uppmärksamhet från de verkligt viktiga och grundläggande ekonomiska och politiska frågorna, vilka nu avgörs i praktiken av hela Rysslands proletariat som håller på att ena sig i sin revolutionära kamp. Denna reaktionära politik, som söker splittra de proletära krafterna, antar idag huvudsakligen formen av pogromer, organiserade av svarta hundraden, men kan imorgon kanske komma med några mera raffinerade former. Vi kommer i varje fall att mot denna politik ställa upp en lugn, uthållig och tålig propaganda för den proletära solidariteten och den vetenskapliga världsåskådningen, en propaganda främmande för varje underblåsande av sekundära meningsskiljaktigheter.

Det revolutionära proletariatet kommer att genomdriva att religionen verkligen blir en privatsak för staten. I detta från medeltida bråte rensade politiska system kommer proletariatet att föra en bred och öppen kamp för att avskaffa det ekonomiska slaveriet, den verkliga källan till det religiösa fördummandet av mänskligheten.

Novaja Zjizn nr 28, den 3 december 1905

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 12, s 133-141